

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

АТАНАСИЈЕ НИКОЛИЋ
(1803 - 1882)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 2003

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

86

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Шуловић и Мирослава Дукић

Библиотека Матице српске (БМС) приредила је изложбу поводом 200 година од рођења Атанасија Николића, инжињера, оснивача Лицеја у Крагујевцу из кога је настао Београдски универзитет, градитеља модерних путева у Србији, пројектанта прве трасе железничке пруге у Србији, реформатора српске пољопривреде, тисца уџбеника алгебре и геометије. Изложба је постављена у витринама испред свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки БМС. Испод сваке каталошке јединице уписане су сигнатуре.

Изложба траје до 10. августа 2003. године.

И као човек, и као писац, Атанасије Николић је поприлично занемарен феномен у српској култури. Реч феномен нисам употребио случајно. Заслужио га је Николић својом изузетном за наше време готово несхватљивом поливалентношћу.

У историју школства своје име најраније уписује, као оснивач и водитељ прве школе цртања, прве уметничке школе код Срба уопште (Нови Сад, 1824). Био је први ректор првог лицеја код Срба (Крагујевац, 1839), професор математике на њему, писац уџбеника алгебре и геометрије. Године 1839. поднео је предлог Попечитељству просвештенија да се у Крагујевцу оснује музичка школа - то је први покушај ове врсте у Србији. Оснивач је прве пољопривредне школе (Београд, 1853) и писац уџбеника ратарства, виноградарства, воћарства и шумарства, сточарства. До његовог имена воде и прапочеци онога што бисмо данас назвали народним универзитетом - у Крагујевцу (1840) и у Београду (1841) основао је и водио стручне курсеве за земљораднике; у Београду (1845) завео је недељну школу "за шегрте, калфе и слуге"; у Београду (1846) установио је и водио привремену школу за помоћне инжењере. Увео је светосавски култ у српске школе беседом која је одржана 1840. на Лицеју у Крагујевцу.

Божидар Ковачек, 1985

Атанасије Николић је рођен у Бачком Брестовцу 18. јануара 1803. године. По оцу и мајци Николић је Сомборац. Отац му, Никола, трговац и малопоседник, рођен је у Сомбору 1779. или 1780. године, а мати му, Марија рођ. Деспотовић, такође је из Сомбора.

После завршене основне школе у Сомбору, Атанасије Николић је учио гимназију у Сремским Карловцима (по Васи Стајићу и у Новом Саду). Своје школовање је наставио у Ђеру где је завршио филозофију и школу графичке уметности и архитектуре. Потом је у Бечу учио технику, три године, у Пуковско-артиљеријској школи. То је била школа која је, првенствено за аустријску државу и њену војску, спремала картографе и друге техничке кадрове.(...)

Стеван Васиљевић, 1984

Састављао је песничке алманахе у младим данима, огледао се и у роману. Николић се бавио многим делатностима које су спадале у делокруг његових задужења. Много је тога описао у својој *Биографији*. Набројаћемо само најважније.

Писао је упутства за полицијске службенике (1845), Полицијски закон и полицијски поступак (1850), изградио "први друм у Србији насут" од Пожаревца до Свилајнца (1845), окренуо "пругу Цариградског друма" да иде долином Мораве (1846), парцелисао Врачар, прикупио све осуђенике при свом Начелству (1846), за њих саградио затвор (апсану) у Топчидеру (1852) где је сместио мушкарце и жене. Тако је настало Осуђеничко заведеније у Топчидеру. У Топчидеру је подигао фабрику ћебади и чоје (сукна), која је довршена 1853. године. Пошто му је Савет 1850. године "уступио" цео Топчидер, Николић је тамо створио велику Економију, "Опитно поље" за пшенице и кукуруз (1856), набављао оруђа, сортно воће, засадио велики воћњак, подизао "кошаре" за краве и коње, засадио парк пред Конаком у Топчидеру, подигао стаклену башту, набављао расну стоку, садио дрвореде и дудове, исушивао и уређивао Топчидер, озелењавао Београд. Све су радове на Економији

обављали осуђеници на издржавању казне и ученици Земљодјелске школе. Када је требало стари артиљерац Николић се бавио и изливањем топова (1847. године први топ "шестофунташ"). За време револуционарне 1848. године у Београду је отворена радионица за оправку оружја у којој су завијани фишеци и пуњена ђулад. "За шефа радионице био је постављен инжењер Атанасије Николић, први високообразовани стручњак у Србији који је почео да ради на производњи оружја". Године 1866. "латио (се) у Подгорици рудокопње".

Васо Војводић, 1994

А. Николић има велики значај за техничко-технолошки развитак Србије. Испланирао је неколико хидротехничких пројеката, градио велике мелиорационе канале у Бачкој, затим бране, насипе за регулацију река (1931-1936). Бавио се и картографским пословима.

Дошавши у Кнежевину Србију, схватио је да су добри путеви прека потреба земље, јер без њих нема ни доброг саобраћаја ни уредне поште, Стари Цариградски друм био је врло незгодан, брдовит, са много коса и долина, а пролазио је и кроз Смедеревски округ, где није било доброг материјала за градњу солидног друма. Зато је А. Николић тражио да добије дозволу да изради нацрт за нову трасу цариградског друма. Нова траса цариградског друма, коју је А. Николић предложио, ишла је долином Мораве, чиме су избегнути бројни недостаци старе трасе.

Милоје Р. Сарић и Зора Сарић, 2001

Заједно са Јованом Стеријом Поповићем основао је 1841. године Друштво српске словесности. Написао је два уџбеника математике: *Алгебру* (1839) и *Елементарну геометрију* (1841). У периоду 1853-1854, објавио је четири свеске "Земљоделског газдинства": *Ратарство*, *Винодјелство*, *Воћарство* и *шумрство*, *Стокогоство*. Написао је више позоришних комада, на пример *Краљевић Марко* и *Аратин*, *зидање Раванице*, *Зидање Скадра на Бојани*, *Драгољуб краљ српски*, итд. Издао је две збирке народних приповедака. Годинама је сарађивао у

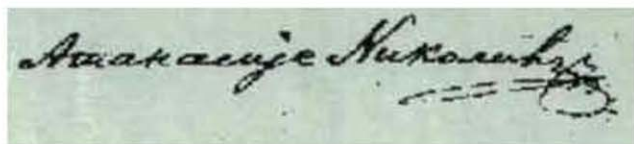
разним дневним и периодичним листовима. Веома је заслужан за естетско и хигијенско уређивање Београда, посебно за уређивање паркова и дрвореда и исушивање баруштина.

Јован Д. Кечкић, 1995

Дошао у Нови Сад отворим поред Гимназије приватну школу цртања, где ми свако дете, које се хтело цртању учити плаћаше по једну форинту месечно.

По свршетку школске године узем ја од моји' ђака, који су најслободнији били, па им раздам улоге од једног позоришног дела "Зао отац и неваљао син" па ји посебно научим како ће који своју улогу представљати, после их извезбам у свакоме појаву особено, и на последку цело дело више пута пробајући тако ји извеитим, да су они ферија трипута исто дело представљали с највећом похвалом. А за придобити наклоност обштине, ја тако наредим да приход - осим трошкова - од ови' представа иђаше на корист школе цртања; дакле на фонд ове школе. Ови би радо примљено, и ја ужива' знаке обштег благоволене, јер Србске позоршине представе бијаху веома ретка појавлења. Једино, што донде беше, спомињаше се да је давао Г. Јоаким Вујић. Те исте јесени би представљен и Цар Урош, или Смрт цара Уроша од Стефановића, и ту сам ја представљао Вукашина. У ово доба беше председник Србске црквене обштине најстарији сенатор, Г. Глиша Јанковић. Ја се овоме господину представим и исповедим моје околности и моју намеру, па га замолим да ми буде у томе помоћи, и он ме свесрдно прими у своје подкриље.

Атанасије Николић, 1872

A photograph of a handwritten signature in dark ink on a light-colored background. The signature reads "Атанасије Николић" in a cursive script. There are some decorative flourishes at the end of the signature.

4. Драгутињ краль србскій / одъ Атанасія Николића. - У Новомъ-Саду : Издана трошкомъ Константинъ Каулице Избран. Гражданина, 1844. - [2], 200, [38] стр.
P19Cp I 372.2
5. Кралѣвићъ Марко и Арапинъ : позориштна игра и три дѣйства / сачинѣна одъ А. Николића. - У Бѣограду : Печатано у Типографіи Княжества Србскогъ, 1841. - 47 стр.
P19Cp I 381.1

6. Искусный землѣдѣлаць чича Срећко и нѣгови совѣти србскимъ селяцыма у домоводству, землѣдѣлію, скотоводству, пчеловодству и свилодѣлію. Св. 1 / одъ А. Николића. - У Бѣограду : Печатано у Типографіи Княжества Србскогъ, 1844. - IV, [13], 111 стр.
P19Cp II 766/1.1
7. Искусный землѣдѣлаць чича Срећко и нѣгови совѣти србскимъ селяцыма у домоводству, землѣдѣлію, скотоводству, пчеловодству и свилодѣлію. Св. 2 / одъ А. Николића. - У Бѣограду : Печатано у Типографіи Княжества Србскогъ, 1844. - [16], 148 стр.
P19Cp II 766/2.1

8. Прилогъ къ србскимъ древностима / А. Николићъ. – У : Гласникъ Дружтва србске словесности. - Св. I (1847), стр. 184-186.
 Поп. (пер.) III 1/1847
9. Прилогъ къ србской нарѣчници древностима / А. Николићъ. – У : Гласникъ Дружтва србске словесности. - Св. I (1847), стр. 17-21.
 Поп. (пер.) III 1/1847
10. Мати Србиа / [Чича Срећко]. - [Београд : б. и., 1848]. - [3] стр.
 Р19Ср II 514.1

11. Земљдѣлско газдинство. Часть 1, Ратарство / за србскогъ земљдѣлца написао А. Николићъ. - У Београду : При правительственной књигопечатњи, 1853. - [8], 220 стр.
 Р19Ср II 749/1.1
12. Земљдѣлско газдинство. Часть 2, Винодѣлство / за србскогъ земљдѣлца написао А. Николићъ. - У Београду : При правительственной књигопечатњи, 1854. - [4], 107 стр.
 Р19Ср II 749/2.1

17. Буквица среће и блаженства. Св. 1 / А. Николић. - У Београду : Н. Стефановић, 1870. - 93 стр.
I 6385
18. Драгутин краљ српски / Атанасије Николић. - Београд : Музеј позоришне уметности Србије, 1997. - 143 стр.
I 26544
19. Биографија верно својом руком написана / Атанасије Николић. - Београд : Српско друштво за историју науке : Савезни завод за интелектуалну својину, 2002. - 175 стр.
III 431848

ПРИРЕЂИВАЧКИ И ПРЕВОДИЛАЧКИ РАД

20. Отето, проклето / (преведено съ Немецкогъ). У: Ружица. За годъ 1829 еже есть прости имѣющъ дней 365 / [Учредникъ Аѣанасій Николићъ]. - У Будиму : [б. и.], 1829. - Стр. 46-56.
ПА I 3/1829
21. Слуга и Господаръ / (превед: съ Немецкогъ). У: Ружица. За лѣто 1831 / [Учредникъ Аѣанасій Николићъ]. - У Н. Саду : добити се може кодъ Константина Каулицѣй, 1831. - Стр. 46-49.
РПСр I 50/1831
22. Веранъ слуга / (превед: съ Немецкогъ). У: Ружица. За лѣто 1831 / [Учредникъ Аѣанасій Николићъ]. - У Н. Саду : добити се може кодъ Константина Каулицѣй, 1831. - Стр. 50-54.
РПСр I 50/1831
23. Цариградъ, по п'рвомъ впечатлѣниоу описанъ / с немачкогъ на Србски прево А. Николићъ. У: Сербскій лѣтописъ. – Год. VII, частица 24, св. 1 (1831), стр. 96-106
РПСр II 4/1831

24. Народне србске приповедке. Св. 1 / скупио и на светъ издао Атанасије Николић. - У Београду : Печатано у Типографији Княжества Србскогъ, 1842. - [4], 139, [11] стр.
Р19Ср II 774/1.1
25. Приче мудрих људи / удесио Атанасије Николић. - Београд : Петар Ћурчић, 1882. - 143 стр.
Р II 4074
26. Српске народне приповетке / скупио Атанасије Николић. - Београд : Савић и компанија, 1899. - 239 стр.
II 9853

ЛИТЕРАТУРА

27. Атанасије Николић. - У : Јавор. - Год IX, бр. 33 (У Новом Саду, 14. августа 1882), стр. 1053-1054.
Р III 3789
28. Историја српског позоришта / Боривоје С. Стојковић. - Ниш : Графика, 1936. - 248 стр.
II 15698/I
29. Народне приповетке / Миро Вуксановић. У: Сомборске новине. - Год. 26, бр. 1395 (30. IV 1981), стр. 8-9.
II V 581
30. Заборављени Атанасије Николић / Стеван Васиљевић. У : Домети. - Год. XI, св. 37 (лето 1984), стр. 105-119.
II II 4070/1984
31. Театар Атанасија Николића / Божидар Ковачек. У: Талија и Клио / Божидар Ковачек. - Нови Сад : Матица српска, 1991. - Стр. 220-249.
II 417142
32. Атанасија Николића опис радње по предмету општег споразумљења за устанак и сједињење / Васо Војводић. У: У духу Гарашанинових идеја / Васо Војводић. - Београд : Просвета, 1994. - Стр. 263-355.
III 410314

33. О уџбенику "Геометрија" Атанасија Николића / Милева Првановић. У: Научни скуп Природне и математичке науке у Срба у 18. и у првој половини 19. века, Нови Сад, јун 1995. / [организатори] Универзитет у Новом Саду [и] Матица српска [и] САНУ - огранак у Новом Саду. - Нови Сад : Универзитет, 1995. - Стр. 62.

III 410734

34. Елементарна геометрија Атанасија Николића / Милева Првановић. У: Зборник радова Научног скупа Природне и математичке науке у Срба у 18. и у првој половини 19. века, Нови Сад, 26-27. јуни 1995. / [организатори] Српска академија наука и уметности, Огранак у Новом Саду [и] Универзитет у Новом Саду [и] Матица српска. - Нови Сад : Српска академија наука и уметности, Огранак : Универзитет : Матица српска, 1995. - (1995), стр. 263-269.

III 64036

35. "Алгебра" Атанасија Николића / Јован Д. Кечкић. У: Зборник радова Научног скупа Природне и математичке науке у Срба у 18. и у првој половини 19. века, Нови Сад, 26-27. јуни 1995. / [организатори] Српска академија наука и уметности, Огранак у Новом Саду [и] Универзитет у Новом Саду [и] Матица српска. - Нови Сад : Српска академија наука и уметности, Огранак : Универзитет : Матица српска, 1995. - (1995), Стр. 301-308.
Ш 64036
36. Атанасије Николић о својим уџбеницима математике / Божидар Ковачек. У: Зборник радова Научног скупа Природне и математичке науке у Срба у 18. и у првој половини 19. века, Нови Сад, 26-27. јуни 1995. / [организатори] Српска академија наука и уметности, Огранак у Новом Саду [и] Универзитет у Новом Саду [и] Матица српска. - Нови Сад : Српска академија наука и уметности, Огранак : Универзитет : Матица српска, 1995. - Стр. 309-311.
Ш 64036
37. Животопис Атанасија Николића : (1803-1882) / Васо Војводић. У: Пола века науке и технике у обновљеној Србији / [главни и одговорни уредник Тодор И. Подгорац. - Крагујевац : Универзитет, 1996. - Стр. 68-78.
Ш 413177
38. Математички уџбеници Атанасија Николића / Јован Д. Кечкић. У: Пола века науке и технике у обновљеној Србији / [главни и одговорни уредник Тодор И. Подгорац. - Крагујевац : Универзитет, 1996. - Стр. 217-226.
Ш 413177
39. Елементарна геометрија Атанасија Николића : (други део) / Милева Првановић. У: Пола века науке и технике у обновљеној Србији / [главни и одговорни уредник Тодор И. Подгорац. - Крагујевац : Универзитет, 1996. - Стр. 428-439.
Ш 413177

40. Атанасије Николић : (1803-1882) / Симон Драговић. У: Споменица / [главни и одговорни уредник Неда Бокан]. - Београд : Математички факултет, 1998. - Стр. 259-272.
III 422670
41. Допринос чланова Друштва српске словесности, Српског ученог друштва и Српске краљевске академије у области пољопривреде и биологије у XIX веку / Милоје Р. Сарић. У: Наука и техника у Србији друге половине XIX века / [главни и одговорни уредник Тодор И. Подгорац]. - Крагујевац : Универзитет, 1998. - Стр. 598-636.
III 419738
42. Биографија Атанасија Николића верно својом руком написана / Атанасије Николић ; приредили Милоје Сарић и Александар Петровић. У: Флогистон. - Год. 7, бр. 11 (2001), стр. 175-240.
II II 15059/2001
43. Атанасије Николић : (1803-1882) / Милоје Р. Сарић и Зора Сарић. У: Живот и дело српских научника. [7] / уредник Милоје Р. Сарић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 2001. - Стр.1-28.
III 428939

ФОТОГРАФИЈЕ И ФАКСИМИЛИ

44. Атанасије Николић
45. Из рукописа Аутобиографије Атанасија Николића

АТАНАСИЈЕ НИКОЛИЋ
1803 - 1882

Издавач

Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори Каталога

Ксенија Шуловић и Мирослава Дукић

Припрема

Ксенија Шуловић
Оливера Михајловић

Умножавање

Станислава Дрековић

Повез

Милорад Родић

Тираж

50 примерака